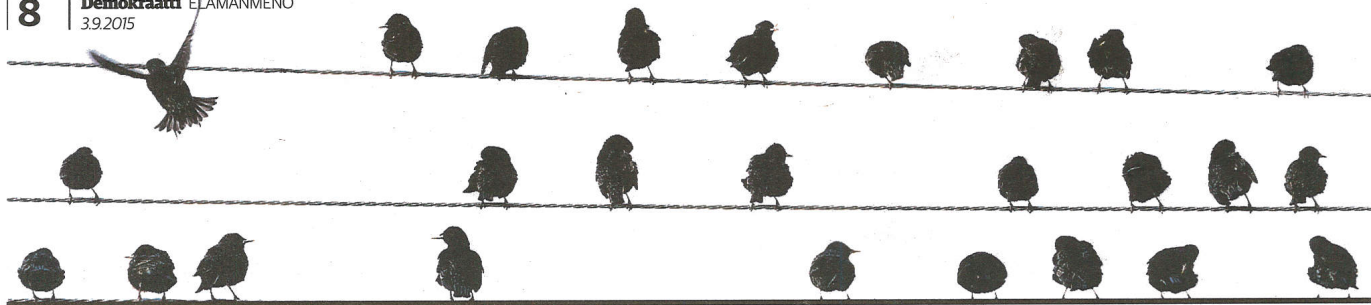

Lahden kaupunginteatterissa pohditaan sankaruuden olemusta er Vaihtoehtoisille esikuville olisi

Lahden kaupunginteatterin Eero-näyttämön tilaa hallitsee punatiililavaste, joka markkeeraa Hennalan tyhjilleen jäänyttä kasarmialuetta. Kasarmi yhdistää näytelmän kahta aikaa, kahta sukupolvea, kahta sankarikäsitystä.

Tiiliseinänsä maalattu räisäkyvä "Hero"-graffiti näyttää Hennalan nykykuosissaan, joutotilana, jonka seutukunnan nuoriso on ottanut hengailupaikakseen. Lähes sata vuotta aiemmin, vuonna 1918, Hennala toimi yhtenä pahamaineisimmista punakapinallisille pystytetyistä vankileireistä.

Siellä virui aikansa myös Yrjö Kallinen, jonka jälkipolvet tuntevat yhtenä pasifismin aatteen suomalaisista peruspiireistä.

Rolf Bamberg
Demokraatti

Kallisen esimerkki

Jonni Pantzarin kirjoittama ja Saana Lavasteen Lahden kaupunginteatterin pienelle näyttämölle ohjaama "Sankari" pohtii nimensä mukaisesti sankaruuden käsitettä kahdessa aikatasossa, kahdessa todellisuudessa. Tässä ja nyt -tarinassa neljä lahtelaisnuorta kerääntyy juhlimaan pussikaljapohjalta sitä, että yksi heistä on lähtemässä asepalvelukseen.

"Totuudella ei ole motiivia. Elävällä totuudella ja todella aidolla rauhalla ja ilolla ei ole syytä. Se on olemassaolon, todellisen ja selkeän olemassaolon ydinluontoa."

Yrjö Kallinen

Yksi heistä on nettisurffailuillaan törmännyt Yrjö Kallisen nimeen, mikä saa nelikon pohtimaan tämän pasifistin valintoja, sankaruuden olemusta, sodan ja rauhan kysymyksiä – ihmisyhtä ylipäätään.

Näytelmän rinnakkaistarinaa päähenkilönä on Yrjö Kallinen itse. Hänet kohdataan muun muassa kotikaupungissaan Oulussa kansalais-sodan kuohuissa, joissa rautatieläisten ammattiosaston perustanut nuori mies vastustaa aseellisten kaartiin perustamista. Rauhalla valkoisten kanssa hieromaan pyrkinyt Kallinen saa kaikista huolimatta sodan jälkiselvittelyissä kenttätuomioistumelta kuolemantuomion, ja joutuu jo montun reunalle, mutta pelastuu täpärästi. Heinäkuussa -18 hän saa uuden kuolemantuomion,

"Vain elämällä rauhaa – ei sitä huutamalla – vahvistamme maailmanrauhan ja yleismaailmallisen järjestyksen valtavaa ajatusta, jonka kerran täytyy todellistua, tietä tai toista."

Yrjö Kallinen

eikä ano edes armahdusta. Kaikkiaan hänet tuomitaan peräti neljäksi kuolemaan, mutta tuomiot jäävät lopulta täytäntöön panematta. Istuttuaan monissa vankiloissa Hennalasta Kakolaan hänet viimein vuonna 1921 armahdetaan.

Vastakertomus sotasankaruudelle

Saana Lavaste kertoo näytelmän harjoitusprosessin aikana kuunnelleensa sattumalta erästä radio-ohjelmaa, jossa toimittaja kertoi omasta vuosien-takaisesta kutsuntatilaisuudestaan. Siellä kuulemma oli nuorille miehille näytetty pätkää Lai-
neen Tuntematon sotilas -elokuvasta.

– Minusta tuohon tapahtumaan tiivistyy se, miten meillä suomalaisilla kansallinen identiteetti ja sankaruus sitoutuvat aika vahvasti ajatuksen sotilaana olemisesta ja sodasta. Tällä näytelmällä haluamme esittää vastakertomuksen, että on myös muunlaista sankaruutta, sellaista jota Yrjö Kallinen esimerkiksi edustaa.

Lavaste kertoo, että alussa Sankari-näytelmän toisen tuotantotahon, Teatteri 2.0:n porukalla oli aikomus tehdä näytelmä nimenomaan ja vain Kallisesta.

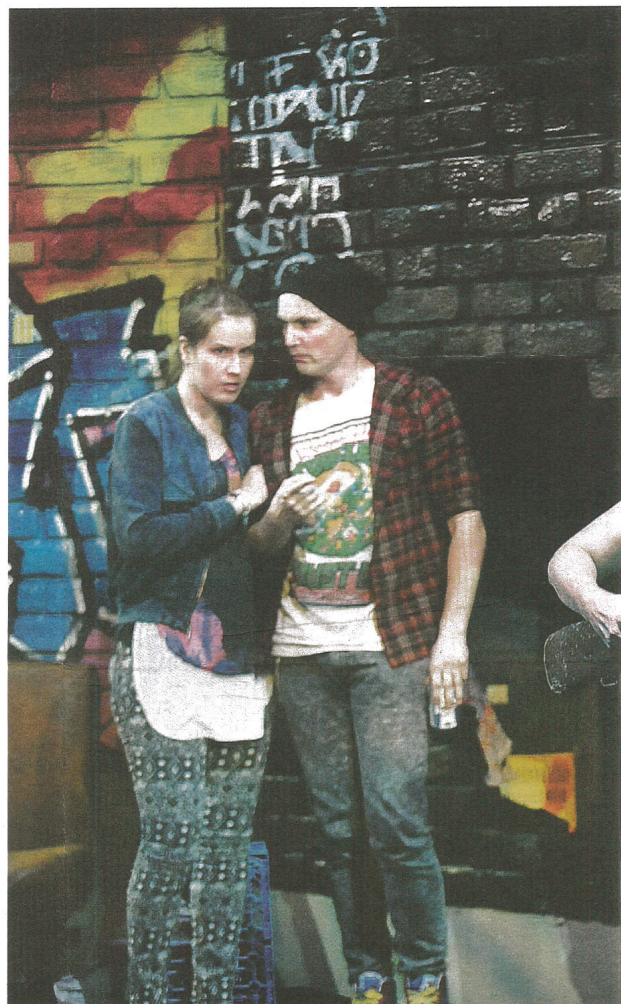
– Kun sain kiinnityksen ohjaajaksi tänne Lahteen, idea alkoi tärkentyä siihen suuntaan, että suunnataan juttu nuorille ja otetaan heidät ajatuksineen tähän mukaan.

Sankareita kaikki – ei todellakaan

Lavasteen mielestä meidän aikamme sankarikäsityksiin liittyvät kovat paineet. Sankaruuteen vaaditaan jokin ihan järjetön suoritus, sitä on vaikea kapa se, että tehdään vuorokaudet ympäri töitä.

– Tässä näytelmässä yritetään etsiä toisenlaista näkökulmaa. Kallisen sankaruushan lähtee hänen itsenäisestä ajattelustaan ja kieltäytymisestäään vallitsevista arvoista, koska oma sydän sanoo toisin.

– Kun mietitään sitä, mitä tämän päivän nuoret sankaruudesta ajattelevat, niin se näyttyy erittäin vaikeasti saavutettavana. Nuorten mielessä on kovin vähän sellaisia ihmisiä, jotka he voivat nähdä sankareiksi. Sellaiset hahmot painottuvat kahteen suuntaan: toisaalta oma perhe ja läheiset kuten isovanhemmat, toisaalta viihdemaailman

ja urheilun tarjoamat sankarit. Huomionarvoista on, että politiikasta niitä ei löydy. Nyt olisi kysyntää vaihtoehtoisille esikuville, Lavaste selvittää nuorison arvomaailmaa.

Filosofisista ja maailmankatsomuksellisista painotuksistaan huolimatta ohjaaja lupaa Sankarista löytyvän myös huumoria. Se on hänen ohjaustöissään luonteenomaista.

– Kun maailmantuska on hiipinyt ajatuksiini jostain 14-vuotiaasta lähtien, minun on ollut pakko kehittää työtapa, jossa huumori on läsnä. Se on vähän kuin selvitysmiskeino, ja aina se sieltä jostain tulee pahemmin puristamatta.

Teatterisyksy

aikoina

nyt kysyntää

Kuvat Kari Hultko

Nuorten ääni kuuluu

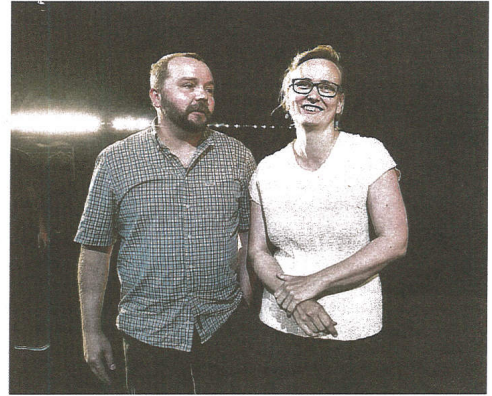
Sankarin käsikirjoituksessa on siis hyödynnetty myös lahtelaisilta nuorilta haastattelemalla kerättyjä pohdintoja sankaruudesta, armeijasta, miehenä olemisesta ja väkivallasta. Näin monet ajatukset ja mielipiteet, joita näytelmän nuoret replikeissään lausuvat, ovat siinä mielessä aitoja, että ne ovat peräisin suoraan lahtelaisnuorten suusta.

Nuorten oma ääni pääsee näytelmässä esiin myös toista kautta. Projektia varten nuorille pystytetyssä musatyöpajassa syntyi samoista teemoista kimpassa lahtelaisartisti **Jay Whon**

kanssa rap-biisi, joka tullaan kuulemaan näytelmässä.

Lahtelaisnuorten panosta on hyödynnetty myös näytelmän puvustuksessa ja lavastuksessa; tiilimuurista löytyvän graffitin on tehnyt **Samuel Ikonen**. Sankaruus-aiheinen graffitinäyttely on nähtävissä teatterin pihalla. Syksyn esitysjaksolla aktivoidaan myös kouluja käsittelemään näytelmän teemoja oppitunneilla.

Sankari-näytelmä sai ensi-iltansa Lahden kaupunginteatterin Eero-näyttämöllä eilen. Syyskauden esitykset jatkuvat joulukuun puoleenväliin saakka.

Käsikirjoittaja Jonni Pantzar ja ohjaaja Saana Lavaste lavensivat alkuideansa Yrjö Kallisen -monologista sukupolvia yhdistäväksi nuorisodraamaksi.

Kirjoitukset ja puheet muuttuvat teoiksi

Sankari-näytelmän varhaisin itä lähti kehittymään ohjaaja **Saana Lavasteen** veljen **Aleksin** nupissa. Hän oli intoutunut lukemaan **Yrjö Kallista** ja heitti asiasta innostuneena pallon eteenpäin tutulle porukalle: Kallisesta pitäisi tehdä näytelmä.

Alkupisteessä suunnitelmassa oli tehdä ensin monologi ja laventaa siitä myöhemmin isompi versio, mutta aikataululliset tekijät käänsivät kuvion ympäri: ensin tuleekin se isompi draama kaksine aikatasoineen, sen jälkeen monologi, joka lähtee kiertueelle.

Sankari toteutetaan yhteistuotantona, jossa Lahden kaupunginteatterin kumppanina on Teatteri 2.0., jonka perustajiin Saana Lavaste keskeisesti kuuluu. Tämän uudenlaisia toimintamuotoja ja ajattelua teatteriin etsivän vapaan ammattiryhmän ydinjoukkoon kuuluu myös Sankarin kirjoittaja **Jonni Pantzar**. Kun hän aikanaan sai "syötön" Aleksin Lavasteelta, meni vielä aika pitkään, ennen kuin idea lähti muotoutumaan tarinaksi.

Varmaan puolitoista vuotta kesti, ennen kuin aloin saada kiinni johtoajatuksista. Halusin välttää sitä lähtökohtana kliseistä ristiriitaa, että Kallinen oli sekä rauhanmies että puolustusministeri.

Kun näytelmän rakenne, kahden aikatason ja kahden ajatusmaailman rinnakkainasettelu, lähti ratkeamaan, alkoi myös tarina kirkastua kirjoittajansa päässä.

Tajusin, että Kallisen filosofiaa ei pysty tuomaan näyttämölle, ellei tee sitä hänen tekojensa kautta. Vaikkapa sen, kuinka hän sisällissodassa lähti yksin aseettomana pysäyttämään sotilaita täynnä olevaa junaa.

Pantzar sanoo hyödyntäneensä käsikirjoituksessa varsin paljon suoraan Kallisen puheita ja kirjoituksia.

Näytelmän Yrjön suussa ei ole montakaan sanaa, joka ei pohjautuisi suoraan Kallisen kirjoituksiin. Moneen kertaan piti lukea kaikki ne kirjat, jotka käsiin tuli haalittua.

Koska kyse on enimmäkseen kirjoituksista, eikä tallennetuista puheista (joita niitäkin löytyy, Yle Areenasta muun muassa yksi vaikuttava), näytelmäkirjailijan oli tehtävä mitä näytelmäkirjailijan on tehtävä.

Sellaisenaan Kallisen tekstit eivät soveltuneet näyttämölle, joten ne vaativat pientä käsittelyä. Toivon mukaan en ole tehnyt pahasti vääryyttä hänen hienoille ajatuksilleen, tuumii Jonni Pantzar.

Sankari-näytelmän nuorisoporukkaa ja lukuisia muitakin rooleja esittävät Sirja Sauros (vasemmalla), Aleksin Lavaste, Saana Hyvärinen, ja Jari-Pekka Rautiainen.